

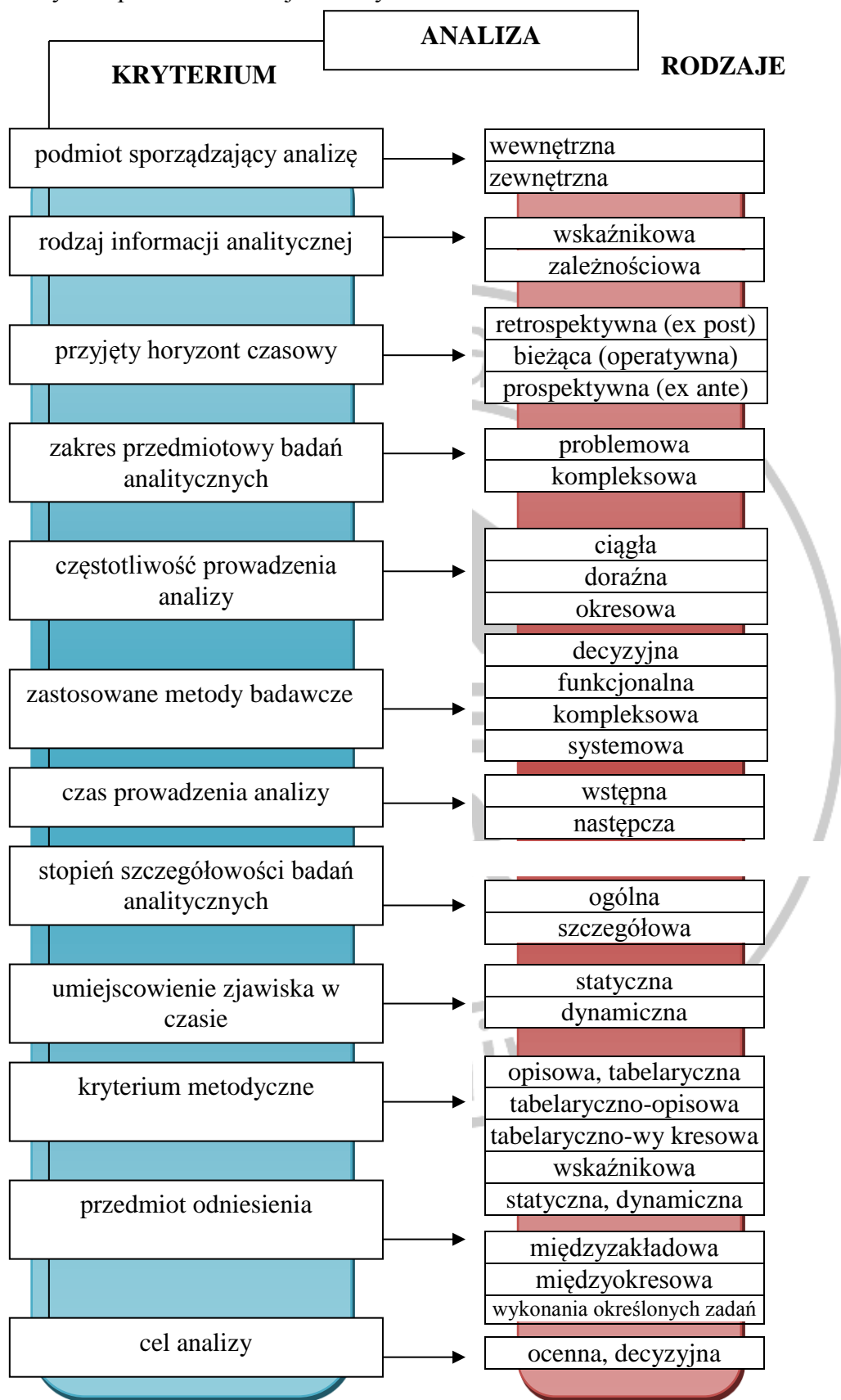
Rodzaje analizy ekonomicznej

Na analizę ekonomiczną firmy składają się wyniki finansowe, które są ujęciem dynamicznym przedmiotu analizy. Ustala się je za pewien okres jako sumę wyników narastających w ciągu miesiąca, kwartału lub roku. Omawiane wyniki finansowe to zyski lub straty ujęte w wielkościach brutto lub netto. Oddziałują na nie takie czynniki, jak przychody ze sprzedaży, koszty własne, rozliczenia w formie podatków, dotacji, dywidend. Określają je wskaźniki rentowności jako relacje wyniku finansowego do obrotu, zaangażowanych zasobów osobowych, majątkowych lub kapitałowych. Osiągane wyniki finansowe prowadzą do dodatnich lub ujemnych zmian stanu finansowego przedsiębiorstwa. Stwarza to ścisłą zależność statycznego i dynamicznego ujęcia przedmiotu analizy. Duża i stale rosnąca rola analizy finansowej w gospodarce rynkowej powoduje, że w teorii i praktyce wyróżnia się różne rodzaje analizy finansowej. Prezentuje je rysunek 5.

Spośród wymienionych rodzajów analizy finansowej na uwagę zasługują:

- a) Analiza wewnętrzna – inaczej zwana samooceną przedsiębiorstwa, jest sporządzona na własne potrzeby kierownictwa i poszczególnych szczebli zarządzania. Przeprowadzenie analizy zewnętrznej jest niezwykle istotne przy podejmowaniu decyzji w zakresie zarządzania przedsiębiorstwem.
- b) Analiza zewnętrzna - w zależności od tego przez kogo jest przeprowadzana analiza i jakiemu celowi służy. Ogólnie można powiedzieć, że analiza zewnętrzna przeprowadzana jest w oparciu o publikowany bilans oraz rachunek zysków i strat (wyników), a także z wykorzystaniem innych informacji o firmie.

Rys.5. Kryteria podziału i rodzaje analizy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: 1) E. Nowak, *Leksykon Rachunkowości*, Wyd. PWN, Warszawa 1996, s.11-17; 2) S. Nahotko, *Analiza i decyzje finansowe w przedsiębiorstwie*, Wyd. OPO, Bydgoszcz 1998, s. 62-64.

kierunków inwestowania, o kredytodawcy w związku ze złożonym przez firmę wnioskiem o udzielenie kredytu, dostawcy, odbiorcy, szeroko rozumiana konkurencja w kontaktach gospodarczych, o pracownicy przy negocjacjach płacowych i ocenie pewności otrzymania pracy w przyszłości, dziennikarze, ekonomiści, statystycy pełniący funkcje analityczno-doradcze, o rząd wraz z władzami podatkowymi, przy sprzedaży firmy, zasilaniu finansowym lub badaniu dopływu środków do budżetu, społeczeństwo w zakresie oceny możliwości zatrudnienia, zanieczyszczenia środowiska naturalnego, bezpieczeństwa itd.”¹⁶

Ramy analizy zewnętrznej (w porównaniu z analizą wewnętrzną) są znacznie ograniczone. Wyznacza je stopień dostępności informacji, który jest płynny i zależy od pozycji posiadanej przez badającego.¹⁷

- c) „Analiza retrospektywna (ex post) - z uwagi na przyjęty horyzont czasowy. Analiza ta zawiera ocenę wyników działań podejmowanych w przeszłości, a tym samym stanowi podstawę weryfikacji słuszności decyzji podjętych w przeszłości i jest punktem wyjścia dla zamierzeń bieżących i przyszłościowych”.¹⁸
- d) „Analiza problemowa - ze względu na zakres przedmiotowy badań analitycznych. Analiza problemowa poświęcona jest określonemu problemowi lub wybranej dziedzinie działalności jednostki. Może ona dotyczyć na przykład systemu rozliczeń z odbiorcami, systemu podatkowego, szybkości krążenia środków obrotowych”¹⁸.
- e) Analiza bieżąca – służy do oceny odstępstw w realizacji poszczególnych zadań, a zwłaszcza opóźnień i nieprawidłowości. Dzięki analizie bieżącej możliwe jest zareagowanie na zaistniałą sytuację oraz usunięcie przyczyn zakłóceń.
- f) Analiza prospektywna – polega na ocenie różnych rozwiązań przed podjęciem ostatecznej decyzji. Dokonuje się jej głównie przed podjęciem decyzji rozwojowych. Analiza prospektywna umożliwia określenie celów działania przedsiębiorstwa oraz sposobów ich osiągnięcia.

¹⁶ Z. Leszczyński, A. Skowronek – Mielczarek, *Analiza ekonomiczno – finansowa firmy*, Wyd. Difin, Warszawa 2001.

¹⁷ W. Skoczylas, T. Waśniewski, *Zasady analizy finansowej w praktyce - przykłady i zadania*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1997, s. 10-11.

¹⁸ E. Nowak, *Leksykon Rachunkowości*, Wyd. PWN, Warszawa 1996, s. 15-16,

Według kryterium podziału metody badań, analizę można podzielić na:

- a) „Analizę funkcjonalną – sprowadza się ją do badania przedsiębiorstwa przez osoby odpowiedzialne za jego działalność. Pozwala na kształtowanie bieżącej działalności. W analizie funkcjonalnej szczególną uwagę zwrócić należy na obiektywność.
- b) Analizę kompleksową – polega na ocenie działalności przedsiębiorstwa oraz jego sytuacji finansowej w kontekście powiązań i zależności występujących między zjawiskami gospodarczymi. Jest to możliwe dzięki zastosowaniu wskaźników, które obrazują występujące zależności przyczynowo – skutkowe.
- c) Analizę decyzyjną – polega ona na przeprowadzeniu badań zjawisk gospodarczych związanych z poszczególnymi procesami decyzyjnymi. Czynniki uwzględnione w tej analizie zależą od rodzaju i czasu, jakiego dotyczą.

Ze względu na szczegółowość opracowania badań, możemy wyróżnić analizę

- a) Analizę ogólną – ma dostarczać informacji o całokształcie działalności przedsiębiorstwa. W tym celu wykorzystuje wybrane wskaźniki syntetyczne.
- b) Analizę szczegółową – daje możliwość uzyskania bardzo dokładnych informacji o określonym problemie lub odcinku działalności przedsiębiorstwa¹⁹.

Na analizę ekonomiczną można spojrzeć nie tylko od strony problemowej. Ważny jest także jej zakres czasowy, przestrzenny i podmiotowy. Poszczególne zakresy analizy i ich przedmiot przedstawiono na rysunku 6.

¹⁹ B. Micherda, Ł. Górka, M. Szulc, *Funkcjonowanie przedsiębiorstwa – Analiza efektywności ekonomicznej przedsiębiorstwa*, Wyd. WSiP, Warszawa 2005 s. 9.

Rys. 6. Zakres i przedmiot analizy finansowej

Źródło: Gabrusewicz W., *Podstawy analizy finansowej*, Wyd. PWE, Warszawa 2005, s.23.

W analizie niezwykle ważny jest wymiar czasowy. W świetle tego kryterium można wyróżnić: czas przeszły, czas bieżący, czas przyszły. Analiza zajmuje się przede wszystkim tym, co wydarzyło się w przedsiębiorstwie w przeszłości. Nie można, bowiem analizować czegoś, czego jeszcze nie ma. Analizując przeszłość przedsiębiorstwa, dąży się do wyjaśnienia jego osiągnięć w zakresie wyników, wielkości majątku, pozycji na rynku oraz do ukazania wpływu tych osiągnięć na rozwój przedsiębiorstwa w przyszłości. Występuje, więc tu ścisła zależność przyczynowo-skutkowa przeszłości z przyszłością. Bez uwzględnienia tej zależności nie można należycie wyjaśnić, czy wyniki przedsiębiorstwa i jego stan majątkowy są dobre czy złe.

Występuje jednakże zasadnicza różnica między zakresem i szczegółowością badania stanu finansowego przedsiębiorstwa powstałego w przeszłości a oceną jego konsekwencji dla przyszłości tegoż przedsiębiorstwa. Analiza przeszłości powinna być wnikliwa.

Oprócz czasu, bardzo ważnym wymiarem przedmiotu badawczego analizy

ekonomicznej jest wymiar przestrzeni, czyli analiza otoczenia. Konieczność analizy otoczenia wynika z wielu okoliczności, z których do najważniejszych można zaliczyć relacje przedsiębiorstwa z otoczeniem są pierwotne względem stosunków i zależności występujących w przedsiębiorstwie, warunki zewnętrzne, osiągnięcia. Zakres analizy otoczenia powinien być relatywnie szeroki, obejmując zarówno otoczenie ogólne, odnoszące się do wszystkich przedsiębiorstw, jak i otoczenie szczegółowe, specyficzne dla konkretnego przedsiębiorstwa. W analizie otoczenia należy przestrzegać dynamicznego podejścia. Konieczna jest zatem nie tylko analiza przeszłości, ale stała analiza bieżąca zewnętrznych warunków funkcjonowania przedsiębiorstwa, a przede wszystkim przewidywanie zmian warunków systemowych i realnych w przyszłości. Analiza finansowa skupia się najczęściej na wynikach przedsiębiorstwa jako całości. Ponieważ wyniki te są w dużym stopniu uzależnione od części składowych przedsiębiorstwa, dlatego też one powinny być objęte analizą.

Zakres analizy ekonomicznej może obejmować całą działalność przedsiębiorstwa jak również zajmować się badaniem tylko jednego segmentem działalności lub rozwiązaniem szczególnego problemu. W zależności od zakresu badań wyróżnia się:

- „analizę całościową - której celem badania jest całościowy wynik przedsiębiorstwa, bez wskazania przyczyn i źródeł sukcesu lub jego braku. Przyczyny niepowodzenia i źródła sukcesu uwidaczniają *badania szczegółowe*, obejmujące wąskie wycinki (problemy)
- analizę odcinkową - zajmuje się badaniem tylko jednego segmentu w działalności przedsiębiorstwa jak na przykład: Płynność kadr, wykorzystanie czasu pracy maszyn i urządzeń danego rodzaju, efektywność zróżnicowania cen sprzedaży. Analizy odcinkowe mogą być przygotowane bardzo szybko i mają cechy analizy wstępnej – decyzyjnej”²⁰

Analiza ekonomiczna bądź też ocena efektywności działalności przedsiębiorstwa dotyczy nie tylko przeszłości, ale również przyszłości. Prawidłowo przeprowadzona przez analityka na podstawie danych historycznych i równoległym podejściu majątkowo, kapitałowym daje duże możliwości na podjęcie odpowiednich decyzji co do dalszej strategii rozwoju przedsiębiorstwa, ocenie. Dzięki analizie możemy skontrolować czy założony cel i misja mają szansę powodzenia i jakie kroki trzeba poczynić żeby osiągnąć ten cel z jak najlepszym zyskiem dla firmy.

²⁰ J. Duraj, *Analiza ekonomiczna przedsiębiorstwa*, Wyd.PWE, Warszawa 1993, s. 12, 14.

